

עם נציגי המפלגות השונות, היה כמעט ברור שהתוכנית המהפכנית של גולדמן תתקבל ללא זעזועים. נציגי המפלגות הרשמו מן ההצעות, הבטחו להעמידן לדיון רציני במפלגותיהם בעתיד הקרוב ביותר.

מים

השמש הוסיפה לזרוח

בוקר אחד של אמצע ינואר קרה דבר בלתי-רגיל. השמש המשיכה לזרוח וקרניה היוקרות הראו עד 28 מעלות בצל. בשבוע הראשון לחודש הראשון של השנה החדשה לא שם כמעט איש לב לכך. אולם אנשי הישובים החקלאיים — היו מודאגים. בסוף דצמבר ירדו אמנם גשמים רבים, גשמי ברכה, אך ההפסקה הארוכה עמדה להפוך את הברכה לקללה. שכלי החיטה שנבטו יפה לא המשיכו לגדול. ניצני פרי ההדר שפרחו טרם זמנם היו עתידים לגשור ברות הגדולה הראשונה.

החקלאות, שהתפתחה בצעדי ענק מאז הקמת המדינה, עמדה בפני סכנה רצינית: מחסור במים.

הנימוק האמיתי. מתכנני המים ישובו על המדוכה מאז החלה והתישבות היהודית בארץ. תחילה הכננו מפעלי מים מקומיים על ידי קידוח בארות. אחרי כן החל תכנון מפעלים איזוריים: העברת עודפי מים מארז וזר אחד למשנהו. עם הקמת המדינה ברור היה כי כמות מי התהום לא תספיק, כי

המיוצגות בהנהלת הסוכנות, טרש לפנינו את תוכניתו המהפכנית.

התוכנית, שהיתה עלולה להפוך את כל המבנה הנוכחי של ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית על פיו, היתה מורכבת מכמה הצעות פשוטות למדי:

• ההנהלה העולמית של הסוכנות תשב רק בירושלים, תהיה מורכבת מישראלים ולא-ישראלים.

• בניירוק, פאריס ובאנוס-אייירס יוקמו מנהלות איזוריות, בהן ישבו רק נציגים מקומיים.

• הוועד הפועל, שיורכב מנציגי גופים אלה, יתכנס אחת לשנה.

• הסוכנות תורחב, הכלול גם גופים סרבי-ישראלים שאינם ציוניים, כגון הג'וינט.

• בירושלים תוקם וועדה מדינית מצומצמת, שתקבל מעמד דומה לזה של וועדת החוץ והבטחה של הכנסת, תקבל את כל האינפורמציה הפוליטית השוטפת.

• נשיא ההסתדרות הציונית, שיבחר בקונגרס, יהיה חייב להיות אזרחי ישראל, יקבל מעמד של שר בלי תיק בממשלת ישראל. המועמד היחידי לתפקיד זה: נחום גולדמן.

השפעה של ממשל. הצעותיו של גולדמן היו מהסוגיות מכמה וכמה בחינות. ראשית, ביצוען היה עתיד להקנות לסוכנות השפעה של ממשל. אבר גולדמן בשיחה פריטית עם מנהיגי אחת המפלגות: "טרה

אולם מאחורי המירוץ המילולי עמדה התרגשות אמיתית של העם. אזרחי ישראל לא שקטו מעולם שעה שיהודים עלו לגדרום. במצב זה היה יתרון לכל פוליטיקאי לדרוש "מעשים" — והיו גם מחוסרי כל תבונה פוליטית, כגון הסלת עונש מוות על מסתננים. כי חרב הנקם היא תרבי-פיטיות, וישרשרת של תגמול ותגמול-נגד סופה לפגוע בשני הצדדים.

פתרון אמיתי לא היה בסי אים.

מדיניות

כשלונו רציני

המאמרים הראשיים בעתונות מפלגת השלטון התורכית רמזו בבירור כי אנקרה מוכנה לחתור על קשריה עם ישראל תמורת ברית כוללת עם מדינות ערב, סיכסס ה שבוע פקיד מחלקת-החקר של משרד-החוץ, לאחר עיון ממושך בעתונות התורכית. סיכום עגום זה עמד בניגוד גמור לכך רקים האופטימיים, שהגיעו עד לפני שבר עינם, מנציגי ישראל באנקרה, ובראשם הצייר, מוריס פישר, ועוזרו, אברהם בך-חורין. הם הודיעו כי הם שוחחו עם סקידים בכירים במשרד-החוץ התורכי, קיבלו מהם הבטחה כי אין לתורכיה כל כוונה לכרות ברית כוללת עם הערבים. הבטחה דומה ניתנה, לדברי אחד הדיפלומטים השבועיים, גם על ידי נשיא תורכיה, צ'לאל ביאה, באמץ צעות דיפלומט צרפתי, יומיים לפני נסיעתו של ראש-הממשלה, אדואן מנדורס, לכבודא (העולם הזה 1901).

אולם המברקים האחרונים שהגיעו מהגור כיה חזרה עם מסקנותיו של סקיד-החקר. הודעות האופטימיים הלכו והתקדחו. הסיכום היה פשוט: מדינות-ערב מתנגדות לברית בהשאלת המערב ותורכיה, אבל יתכן כי הם יסכימו לה אך ורק כדי לבודד את ישראל מן המדינה הדיפלומטית היחידה ב-מרחב.

המצב היה בלתי-ברור. התורכים, שרצו להרחיח זמן, פנו להשיגנסון, ביקשו את עצת אסטרטגיהם האמריקאים. בינתיים התדפקו נציגי ישראל באנקרה על דלתות שר-נוח, נתקבלו בכל מקום בהתחמקות, לא הצליחו להיטגש אפילו עם סקידים גמוכים ביחס של משרד-החוץ התורכי.

בזמן מדיני. ההתחמקות לא היתה רק דיפלומטית: התורכים כעסו על הציר ה-ישראלי, מוריס פישר, טענו כי הציר הקודם, אליהו ששון, היטיב להבין את בעיותיהם, ניהל איתם יחסים ללא כל מרטומת. לעומת זאת לחץ פישר לקיום יחסים גלויים בין שתי המדינות, הכניס את התורכים לבזן מדיני.

דוגמה מוחשית לטענות התורכים ניתנה לאחרונה על-ידי ישראלי שביקר באנקרה, נפגש עם דיפלומט תורכי. התלונן הדיפלומט: "פישר הינו אירופאי מדי. הוא לא מבין מה זה ערבים. הוא רצה בחילופי נספחים צבאיים. ניסונו להסביר לו כי הדבר אינו רצוי. הוא עמד על כך. ישראל לחצה עלינו באמצעות האמריקאים. מה יכולנו לעשות? לאחר הכל זה עם ידידותי. הסיכום — וכעבור 48 שעות כבר קיבלנו מחאה חריפה מבגדאד... העיראקים סירבו לקנות מאיתנו ציוד צבאי, טענו כי אנקרה הפכה לקריגול ישראלי..."

בינתיים הגיעה התחמקות התורכים ל-קצה. ארצות-הברית נתנה, סוף סוף, את התשובה המבוקשת בעניין הברית עם הערבים. הנציגים הישראליים לא הצליחו להשיג את נוסחה המדויקת, אך הוכנה היה ברור: יש להרחיב את הברית עם מדינות-ערב בכל מחיר.

ידיעה זו מוטטה אפילו את האופטימיות של מוריס פישר. הוא עזב את אנקרה, הגיע השבוע לישראל להתייעצויות עם משה שרת, נתקבל על ידי אנשי משרד-החוץ בקרירות. אמר איש משרד-החוץ: "יתכן כי פישר לא יוסיף לשבת בתורכיה זמן רב. ייתכן כי הוא לא אשם... אבל אנחנו נכשלונו שם באופן רציני ביותר."

ציונות

תכנית מהפכנית

כאשר ירד ד"ר נחום גולדמן בשדה-התעופה בלוד לא ידעו מקבלי-פניו כי הוא הביא אתו ספציף ציונית אודרת-מתקן. הדבר גודע להם רק כעבור ימים מספר, לאחר שכיסם גולדמן את נציגי המפלגות השונות,

מתווך ג'ונסמון, מים, מים בלי שטון

המדינה לא תוכל לעולם להגיע לעצמאות כלכלית אם לא תביא בחשבון את ניצול כל מקורות המים האפשריים בתחומיה.

בשנת 1918, כאשר חילקו ביניהם נציגי שתי מעצמות את המרחב ל-איזורי השפעה, נותרה ברגע מסוים נציגה קר-המוג של בריטניה, הסיבה לכעסו: הנציג הצרפתי לא ראה, מרוע עליו להסכים לקר-גבול בלתי-הגיוני, היוצר מובלעת בריטית בשטח שלו. הויכוח נסב על אותה מובלעת בה שוכנת עתה מטולה. הנימוק שניתן על ידי נציגה של בריטניה היה כי באיזור קיימת התישבות יהודית. הנימוק האמיתי היה אחר: עתידו של שטח המנדט היה תלוי במקורות-המים של הירדן ובריטניה תחמה את גבולה של המדינה בצורה שכללה את הירדן.

מאז זרמו מים רבים בירדן. הוקמה מדינת ישראל, הגבולות סומנו מחדש אך בעית המים לא ירדה מעל המרק. היא עלתה מפעם לפעם בצורות שונות, הפכה בשנה האחרונה לבעיה בינלאומית, כאשר קיבל על עצמו איש עסקים אמריקאי, גבה קומה ויטה תואר שליחות מטומת.

האיש: איל-הקולנוע אריק ג'ונסמון. ה-

כאן עניין קיבאי... לא חשוב אם זה היה בסדר, או לא, אבל זה הכריח אותנו לשנות את קו ההסברה הציונית למשך כמה שבועות, והעמיד אורגנו, לעתים, במצב קשה... אינני אומר שהממשלה חייבת להתייעץ אתנו. אבל יש לנו, לפחות, הוכחות לדעת מראש על התפתחויות שונות."

נוסף על הגולת השפעתה של הסוכנות, היתה תוכנית גולדמן מיוערת להשיג שתי מטרות נוספות: מצד אחד להדק את הקשר בין התנועה הציונית לישראל, ומצד שני להפריד בין ישראל והנהגות האיזוריות של ההסתדרות הציונית — דבר שהיה יכול להקל על הפעילות הציונית בארצות רבות, למנוע בעיות של נתינות כטולה. הסביר אחד ממקורביו של גולדמן: "יש ארצות, בהן אין מסלגות ישראליות מסוימות מקור בלות. שליחת שליחים לארצות אלו לפי מפתח מפלגתי עלולה רק לגרום נזק. כך, למשל, אין מפיס חביבה ביותר על יהדות אמריקה, וישיבתו של נציגה, צבי לוריא, בהנהלת הסוכנות בארצות-הברית אינה אלא אבסורד."

בשבוע שעבר, לאחר שהסתיימו הפגישות

Advertisement for GLOBOS DW 2 pens, featuring a cartoon character writing.

Large vertical advertisement for 'Laila' (לילי) cigarettes, featuring a pack of cigarettes.